

КУЗЬОМА ОЛЕКСАНДР ІВАНОВИЧ

29 серпня 2007 року виповнюється 105 років від дня народження Олександра Івановича Кузьома.

Видатний рибовод-селекціонер України О.І. Кузьома народився у м. Ромни Сумської області в родині службовця. У 1923 р. закінчив вечірній робітничо-селянський університет, а у 1929 р. — Київський ветеринарно-зоотехнічний інститут, набувши кваліфікації організатора-зоотехніка.

З 1927 по 1930 рік працював лаборантом, а потім завідувачем виробничої лабораторії Антонінського рибгоспу Хмельницької області, з 1930 по 1937 рік — завідувачем Антонінського науково-дослідного пункту Інституту рибного господарства. Саме тоді йому було присвоєне вчене звання старшого наукового співробітника за кваліфікацією “генетика і селекція риб”.

У період з 1937 по 1941 рік Олександр Іванович працював за сумісництвом на посадах завідувача відділу ставового господарства та сектору генетики і селекції риб Українського науково-дослідного інституту рибного господарства (м. Київ), а також заступника директора з наукової частини Васильківської рибницької селекційної станції.

У період Великої Вітчизняної війни брав участь у боях з німецькими загарбниками. Після демобілізації у 1946 р. повернувся до наукової роботи в Інституті, де і пропрацював до кінця свого життя (1971 р.), спочатку завідувачем відділу ставового господарства, а потім завідувачем відділу генетики та селекції риб.

Свій творчий шлях Олександр Іванович цілком і повністю пов'язав з генетикою та селекцією риб. Він брав активну участь у післявоєнному відновленні та створенні нових стад коропа, розробляв теоретичні основи його порідного поліпшення, а також генетичні аспекти

успадкування лускатого покриву та гіногенетичного механізму розмноження риб; розробив методи племінної і селекційної роботи з коропом (метод масового і гніздового відбору, перевірка плідників коропа за якістю нащадків, лінійне розведення коропа).

Копітки, наполегливі пошуки селекціонера увінчалися виведенням двох порід коропа — української рамчастої та української лускатої — перших порід коропа в колишньому Радянському Союзі. За цю роботу Державний комітет з

рибного господарства при РНГ СРСР наказом від 11 березня 1963 року № 45, відповідно до розпорядження Ради Міністрів СРСР від 21 лютого 1963 року № 377, видав авторському колективові на чолі з О.І. Кузьомою дві державні премії: першу — в розмірі 10 тис. крб. — за виведення українського рамчастого коропа і другу — в розмірі 5 тис. крб. — за виведення українського лускатого коропа. Українські породи коропа до 1985 р. були єдиними у колишньому Радянському Союзі.

З метою розширення можливостей рибництва та підвищення продуктивності водойм О.І. Кузьома значну увагу приділяв гібридизації ставкових риб на міжвидовому та міжродовому рівнях. Поєднуючи біологічні особливості коропа і карася, вченому вдалося одержати плодючі коропова- карасеві та карасеві гібриди. Державний Комітет у справах винаходів та відкриттів СРСР визнав цей результат винаходом і захистив його авторським свідоцтвом.

Дослідник настійливо удосконалював продуктивні ознаки та розширював гетерогенну структуру українських порід коропа, розробив нову оригінальну систему структуризації українських порід коропа, яка містить низку зональних (екологічних) та внутрішньопорідних типів. За його керівництва та безпосеред-

ньої участі створено антонінсько-зозуле-нецькі та несвицькі типи короїв. Олександром Івановичем розроблено основи і розпочато роботи щодо створення нивківського та любінських внутрішньопорідних типів, які були продовжені і завершені їх апробацією науковцями-селекціонерами Інституту рибного господарства, результати якої затверджено відповідними наказами Міністерства аграрної політики України як нові селекційні досягнення. Створення внутрішньопорідних типів, диференційованих за спадковими задатками та рівнем гетерогенності, відкрило можливість періодичного та планового “освіження крові” племінних стад, не вдаючись до інших методів їх порідного поліпшення, в тому числі з використанням зарубіжних порід. Ця обставина дала змогу не лише отримати порідне зрушення, а й значно удосконалити його.

Українські породи коропа здобули загальне визнання — вони використовуються для поліпшення і створення нових порід, порідних груп, племінних стад, набули широкого впровадження як в Україні, так і в близькому та далекому зарубіжжі.

Олександр Іванович Кузьома був постійним членом ученої ради Інституту, республіканської комісії з племінної справи, а також іхтіологічної комісії при Міністерстві рибного господарства СРСР.

Він щедро ділився своїми знаннями з виробничниками, а також з молодими спеціалістами в галузі селекції риб. Ним створена школа селекціонерів-рибоводів, які успішно працюють в Інституті та його регіональних підрозділах. Під його науковим керівництвом троє фахівців успішно захистили кандидатські дисертації.

Діяльність Олександра Івановича відзначена державними нагородами, зокрема медалями і орденом “Знак Пошани”.

Світла пам’ять про О.І. Кузьому надовго залишиться у серцях науковців-послідовників.

Олексієнко О.О.,
вчений секретар Інституту рибного господарства УААН, канд. с.-г. наук, старший науковий співробітник